

Van Linggadjati tot een bunker

De bilaterale relatie tussen Nederland en de Verenigde Staten ten tijde van de dekolonisatie van Indonesië (1949) en Nieuw-Guinea (1963)

Alysha Polet 637370

a.e.polet@students.uu.nl

2020-2021 3 Ges-Eindwerkstuk BA Geschiedenis 7,5 EC (GE3V14054)

6 april 2021

Begeleider: Eline van Ommen

Aantal woorden: 8071

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Inleiding	4
Hoofdstuk 1: Dekolonisatie van Indonesië (1945 - 1949)	7
1.1 De overeenkomst van Linggadjati	7
1.2 De eerste politionele actie	9
1.3 De Renville overeenkomst	10
1.4 Vertrouwen in de Indonesiërs	12
1.5 Richting de Ronde Tafel	14
Conclusie	16
Hoofdstuk 2: Dekolonisatie van Nieuw-Guinea (1949-1963)	17
2.1 De beginjaren	17
2.2 De Amerikaanse garantie	18
2.3 Dekolonisatie trend	19
2.4 Internationalisering	21
2.5 Trustschap en het Bunker-plan	22
Conclusie	25
Conclusie	27
Bibliografie	30

Samenvatting

Deze scriptie beschrijft en analyseert de bilaterale relatie tussen Nederland en de Verenigde Staten ten tijde van de dekolonisatie van Indonesië (1949) en Nieuw-Guinea (1963). Deze analyse zal leiden tot een antwoord op de volgende onderzoeksvraag: In hoeverre zijn de verhoudingen tussen Nederland en de Verenigde Staten veranderd omtrent de dekolonisatie van Indonesië (1949) en Nieuw-Guinea (1962)? Het vergelijkende onderzoek wordt gebaseerd op gesprekken tussen de hoofdactoren en secundaire literatuur die zich mengt in het academische debat over de mate van Amerikaanse invloed op het Nederlandse dekolonisatieproces. Deze scriptie beargumenteert dat de betrekkingen constant in ontwikkeling zijn, maar dat er een duidelijke continuïteit is in het motief van de Verenigde Staten, namelijk het inperken van het communisme. Daarnaast komen bepaalde aspecten terug in beide tijdspannes, zoals de neutraliteitspolitiek van de Verenigde Staten. Daarnaast wordt het idee dat Nederland en de Verenigde Staten lijnrecht tegenover elkaar stonden genuanceerd door te verklaren hoe het beleid vanuit beide partijen tot stand kwam aan de hand van invloeden van buitenaf.

Inleiding

Met een leeftijdsverschil van circa 200 jaar, kan Nederland de oudere broer (of zus) van de Verenigde Staten worden genoemd.¹ Dit perspectief kan als juist worden gezien, daar men beweert dat de Declaration of Independence deels gebaseerd is op de Nederlandse onafhankelijkheidsverklaring: het Plakkaat van Verlatinghe.² De metaforische familieverhouding tussen de oudere en jongere broer (of zus) is in de huidige tijd echter te betwijfelen. In vergelijking tot de Verenigde Staten, één van de grootste spelers op het wereldtoneel, lijkt Nederland eigenlijk toch als tweede geboren te zijn. Uiteraard bestaat er in de internationale betrekkingen niet iets als permanente verhoudingen, aangezien relaties tussen landen continue in ontwikkeling zijn. Politieke, economische en sociale aspecten hebben alle invloed op de verhoudingen tussen landen. De relatie tussen de Verenigde Staten en Nederland is door de jaren heen dan ook altijd in ontwikkeling gebleven. Een voorbeeld waarin de ontwikkeling van de verhoudingen en haar waarde erg duidelijk worden, is de relatie tussen Nederland en de Verenigde Staten in de naoorlogse periode. Door de economische en politieke schade die Europa had opgelopen tijdens de Tweede Wereldoorlog, kwam er meer ruimte voor de Verenigde Staten als wereldmogendheid. Uiteindelijk zouden zij één van de twee supermachten worden, met de Sovjet-Unie als tegenpartij in de Koude Oorlog. West-Europa ontving steun voor de wederopbouw van de Verenigde Staten in de vorm van het Marshallplan, met als voorwaarde een samenwerking tussen de West-Europese landen. Gepaard met deze hulp ging er ook meer algemene invloed naar de Verenigde Staten, wat zorgde voor een bepaalde mate van sturing in het beleid van landen in Europa, zo ook in Nederland.³ In het geval van Nederland ging dit met name om Indonesië. In 1945 riep Soekarno, een verzetsstrijder, de Indonesische onafhankelijkheid uit. De Nederlandse vooroorlogse macht was niet bestand tegenover het

1 J.P.A. Coopmans, "Het Plakkaat van Verlatinge (1581) En de Declaration of Independence (1776)," *BMGN - Low Countries Historical Review* 98, no. 4 (1 januari, 1983): 540, <https://doi.org/10.18352/bmgn-lchr.2431>.

2 Barbara Wolff, "Was Declaration of Independence Inspired by Dutch?," *news.wisc.edu*, 29 juni, 1998, <https://news.wisc.edu/was-declaration-of-independence-inspired-by-dutch/>.

³ DBNL, "De Gids. Jaargang 131 · Dbnl," DBNL, 1968, https://www.dbnl.org/tekst/_gid001196801_01/_gid001196801_01_0083.php.

Indonesische nationalisme dat opkwam na de Japanse bezetting.⁴ Echter, zou Nederland pas in 1949, na internationale druk met name van de Verenigde Staten, de onafhankelijkheid van Indonesië accepteren. Een uitzondering werd gemaakt voor het gebied Nieuw-Guinea. Nederland was nog niet bereid om deze op te geven om verschillende redenen.⁵ Uiteindelijk zou dit, nogmaals na internationale druk van met name de Verenigde Staten, toch gebeuren in 1963. De verhoudingen tussen Nederland, Indonesië en de Verenigde Staten zijn dus constant in beweging en is, zoals alle historische gebeurtenissen, genuanceerder dan de simpelheid waarmee het nu wordt ingeleid.

Om deze nuance te onderzoeken en te duiden, zal deze scriptie een antwoord formuleren op de volgende vraag: In hoeverre zijn de verhoudingen tussen Nederland en de Verenigde Staten veranderd omtrent de dekolonisatie van Indonesië (1949) en Nieuw-Guinea (1962)? Door middel van secundaire literatuur en primaire bronnen van onderlinge gesprekken tussen de hoofdactoren zal er een vergelijkend onderzoek worden opgesteld op basis van de bilaterale relatie in de twee aangegeven periodes. De term verhoudingen in de onderzoeksvraag definieert in deze context de bilaterale relatie tussen twee staten en de mate van beïnvloeding op het beleid van de ander.

Om het onderzoek af te bakenen, wordt er gebruikt gemaakt van Amerikaanse online archieven, zoals de Office of the Historian en presidentiële bibliotheken. De bevindingen en argumenten uit de gesprekken zullen dan ook het Amerikaanse perspectief weergeven. De hoofdstukindeling zal logischerwijs volgen uit deze methode, waarbij er twee verschillende hoofdstukken worden gewijd aan de twee tijdsperiodes. In deze hoofdstukken zal het karakter en de ontwikkeling van de bilaterale relatie worden toegelicht. In de conclusie zullen de bevindingen worden gekoppeld aan het vergelijkende aspect.

Het onderzoek zal bijdragen aan het geheel van kennis over de betrekkingen tussen Nederland en de Verenigde Staten, de naoorlogse dekolonisatie en historische diplomatiek. Bovendien zal het zich bevinden in het midden van het academische debat omtrent de invloed van de Verenigde Staten op het dekolonisatieproces van Nederland. Waar de historiografie over de dekolonisatie van Indonesië vaak focust op de mate waarin Nederland

⁴ Jacco Pekelder, R Raben, and Mathieu Segers, *De Wereld Volgens Nederland : Nederlandse Buitenlandse Politiek in Historisch Perspectief* (Amsterdam: Boom, 2015), 158.

⁵ Bart Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid. Nederland, Nieuw-Guinea En de Europese Tweede Koloniale Bezetting in Afrika En Melanesië (Ca. 1930-1962)" (2017).

‘goed’ of ‘fout’ was, pleiten verschillende historici voor het opdoen van nieuwe inzichten vanuit bronnen van de Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk en Australië.⁶ Deze scriptie sluit zich hierbij aan door het gebruik van Amerikaanse bronnen. Betreffende Nieuw-Guinea is er een meer uitgebreid debat over de mate van invloed van de Verenigde Staten. Hierin zijn er twee stromingen te onderscheiden. De oudste discours, gedomineerd door auteurs zoals Arend Lijphart, benadrukt de tegenstellingen tussen de Verenigde Staten en Nederland. Een nieuwere discours daarentegen, zoals historicus Bart Stol deze beschrijft, is gericht op een bredere kijk op de context van de naoorlogse periode en daarmee de Nederlandse en Amerikaanse beleidsvorming.⁷ In deze discours komt naar voren dat de twee partijen niet recht tegenover elkaar stonden, maar dat er sprake was van een ‘convergentie en co-evolutie van de Nederlandse en Amerikaanse interne discussies en besluitvorming’.⁸ Een bredere analyse van de beleidsvorming van beide landen zullen in deze scriptie naar voren komen.

⁶ Bas Kromhout, “Australië, Amerika En Groot-Brittannië En de Indonesische Dekolonisatie,” *Historisch Nieuwsblad*, June 4, 2001, <https://www.historischnieuwsblad.nl/australie-amerika-en-groot-britannie-en-de-indonesische-dekolonisatie/>.

⁷ Stol, “Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid.”; Arend Lijphart, *The Trauma of Decolonization : The Dutch and West New Guinea* (New Haven: Yale University Press, 1966).

⁸ Stol, “Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid.”, 338.

Hoofdstuk 1: Dekolonisatie van Indonesië (1945 - 1949)

Dit eerste hoofdstuk zal focussen op de relatie tussen Nederland en de Verenigde Staten tijdens de periode van 1945 tot 1949. Dit tijdsbestek omvat het proces van de Indonesische onafhankelijkheid. Aan de hand van vijf belangrijke gebeurtenissen en ontwikkelingen zal het karakter en het verloop van de relatie in kaart worden gebracht.

1.1 De overeenkomst van Linggadjati

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog hield het Verenigd Koninkrijk tijdelijk het gezag over Indonesië. Dit had te maken met de afwezigheid van het verzwakte Nederland als gevolg van de Japanse bezetting. De Britse ondersteuning werd geboden met het doel om de kolonie vervolgens over te dragen aan de vooroorlogse Nederlandse bestuurders.⁹ Om niet verweven te raken in de koloniale worstelingen van een ander land – wat effect zou kunnen hebben op eigen koloniale gebieden van het Verenigd Koninkrijk – stelden de Britten dat er onderhandelingen tussen de Nederlandse en Indonesische regering moesten plaatsvinden betreffende de toekomst van de Indonesische archipel.¹⁰ Deze onderhandelingen zorgden voor het ontstaan van de overeenkomst van Linggadjati. Deze overeenkomst hield in dat de archipel werd opgedeeld, waarbij Indonesië soevereiniteit bezat over Java, Madura en Sumatra en Nederland over de rest. Dit zou in zijn geheel onder een Nederlandse-Indonesische Unie vallen, welke een gemeenschappelijk beleid betreffende handel en het buitenland omvatte.¹¹

De Verenigde Staten hielden zich in het begin van het proces afzijdig en officieel neutraal. Deze neutraliteit kwam voort uit het traditionele negatieve Amerikaanse gedachtegoed omtrent kolonisatie.¹² In de praktijk pakte deze neutraliteit echter voordelig uit voor Nederland. De Verenigde Staten waren eerder geneigd zich achter de trouwe bondgenoot Nederland te scharen. Daarnaast hadden zij meer vertrouwen in de Nederlandse regering dan die van Indonesië; Nederland had immers al ruim 300 jaar de

⁹ Kromhout, 'Australië, Amerika en Groot-Brittannië en de Indonesische Dekolonisatie'.

¹⁰ Cees Wiebes en Bert Zeeman, "United States' 'Big Stick' Diplomacy: The Netherlands between Decolonization and Alignment, 1945–1949," *The International History Review* 14, no. 1 (Maart 1992): 45–70, <https://doi.org/10.1080/07075332.1992.9640607>.

¹¹ Hans Krabbendam, Cornelis A. van Minnen, en Giles Scott-Smith, *Four Centuries of Dutch-American Relations: 1609-2009* (Amsterdam: Boom, Cop, 2009), 610.

¹² Robert J. McMahon, 'The US and Indonesia's Independence: History, Legacy and Lessons,' *Strategic Review*, 19 juni, 2020, <http://sr.sgpp.ac.id/post/the-us-and-indonesias-independence-history-legacy-and-lessons>.

macht in de archipel. Bovendien kon Indonesië en haar grondstoffen bijdragen aan de wederopbouw van Europa op economisch vlak. Een sterk westers blok was iets wat de Verenigde Staten nodig hadden tijdens de aanvang van de Koude Oorlog. Deze voordelige neutraliteit werd concreet gemaakt door de vanuit de Verenigde Staten geleverde Marshallhulp aan Nederland. De middelen, van financiële steun tot militaire uitrusting, werd door de Nederlanders ook ingezet in Indonesië.¹³

Op 27 november 1946 vond er een gesprek plaats tussen de Amerikaanse waarnemend minister van Buitenlandse Zaken genaamd Dean Acheson en de Nederlandse ambassadeur genaamd Alexander Loudon. In het Amerikaanse memorandum ter voorbereiding op dit gesprek werd gesteld dat het nieuws over de overeenkomst van Linggadjadi verwelkomd moest worden door de Department of State, het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken. Een spoedige en vreedzame oplossing zou de ruimte voor het communisme in Indonesië beperken, waar een conflict juist gunstige omstandigheden zou scheppen voor communistische infiltratie.¹⁴ Tijdens het gesprek gaf Loudon aan dat hij zich zorgen maakte om de uitvoering van de overeenkomst door mogelijke onredelijkheid vanuit de Indonesische regering. Vervolgens suggereerde hij dat de Verenigde Staten een waarschuwing moesten geven aan Indonesië 'to use moderation and reason in negotiating with the Dutch in the implementation of the Agreement'. Acheson wijst dit voorstel af, maar veegt het niet geheel van tafel door te zeggen dat dit wellicht een optie is als het Department dit wenselijk acht.¹⁵

In de beginfase van het proces naar Indonesische onafhankelijkheid zijn de Amerikanen dus officieel neutraal, maar dit blijkt in de praktijk voordelig voor Nederland te zijn. Het gesprek tussen Acheson en Loudon laat zien dat de Amerikanen de overeenkomst van Linggadjadi aanmoedigen. Daarnaast geeft de suggestie van Loudon betreffende de waarschuwing aan dat de Verenigde Staten een bepaalde macht hebben waar Nederland van kan profiteren.

¹³ Kromhout, 'Australië, Amerika en Groot-Brittannië en de Indonesische Dekolonisatie'.

¹⁴ Foreign Relations of the United States (FRUS), 1946, VOLUME VIII, The Far East: Memorandum Prepared for the Acting Secretary of State (Vincent en Hickerson), 27/11/1946, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1946v08/d644>.

¹⁵ FRUS, 1946, VOLUME VIII, The Far East: *Memorandum of Conversation, by the Acting Secretary of State* (Acheson), 27 november 1946, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1946v08/d645#fn:1.5.4.24.8.168.20.4>.

1.2 De eerste politionele actie

De zorgen van Loudon over problemen omtrent de uitvoering van de overeenkomst van Linggadjati bleken te kloppen. Door een geschil met de Indonesische regering, militaire en economische belangen werd er een politionele actie opgezet door Nederland. Deze actie begon op 20 juli 1947.

2 maanden hiervoor, op 29 mei, vond er een gesprek plaats tussen een Nederlandse ambassadeur genaamd Henri Helb en twee stafleden van de Division of Southeast Asian Affairs genaamd Kenneth Landon en Alexander Schnee over het mislukken van de implementatie van de overeenkomst van Linggadjati. In dit gesprek stelde Helb dat 'the Dutch Government was of the opinion that the only hope for a prompt and peaceful solution of the Indonesian problem lay in United Kingdom and United States pressure on the Indonesians to accept the recent Dutch proposals'.¹⁶

Op 6 juni volgde er een gesprek waarin de gevolmachtigd minister van Buitenlandse Zaken genaamd Hendrik Vredenburg vroeg of de Verenigde Staten druk zou kunnen uitoefenen op de Indonesische regering om nieuwe voorstellen vanuit Nederland te accepteren om tot een oplossing te komen. In dit gesprek werd ook duidelijk dat mocht Indonesië deze voorstellen niet accepteren, Nederland militaire actie als enig alternatief zag.¹⁷ Acheson eindigde het gesprek met dat de Verenigde Staten Indonesië dringend zou verzoeken deze voorstellen te accepteren en als basis te nemen voor een oplossing.¹⁸ In tegenstelling tot het gesprek op 27 november 1946 werd hier een vorm van waarschuwing wenselijk geacht. Dit kan worden verklaard aan de hand van de groeiende bezorgdheid van de Verenigde Staten omtrent de opkomst van het communisme in Zuidoost-Azië. De Verenigde Staten streefden naar een omgeving die het minst gunstig zou zijn voor het communisme om voet aan de grond te krijgen; een omgeving zonder oorlog.¹⁹

Desondanks liepen de onderhandelingen stuk door onenigheid over de implementatie van de overeenkomst en besloot Nederland door middel van een militaire actie Indonesië tot politieke inschikkelijkheid te dwingen.²⁰ De Verenigde Staten werden uit

¹⁶ FRUS, 1947, VOLUME VI, The Far East: *Memorandum of Conversation, by Mr. Alexander Schnee of the Division of Southeast Asian Affairs*, 29 mei 1947, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v06/d735>.

¹⁷ FRUS, 1947, VOLUME VI, The Far East: *Memorandum of Conversation, by Mr. Alexander Schnee of the Division of Southeast Asian Affairs*, 6 juli 1947, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v06/d743>.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Krabbendam, Van Minnen, en Scott-Smith, *Four Centuries of Dutch-American Relations: 1609-2009*, 610.

²⁰ Ministerie van Defensie, "1945-1949: Van Nederlands-Indië Naar Indonesië - Tijdlijn Militaire Geschiedenis - Defensie.nl," www.defensie.nl, 7 juni, 2017, <https://www.defensie.nl/onderwerpen/tijdlijn-militaire-geschiedenis/1945-1949-van-nederlands-indie-naar-indonesie>.

angst voor politieke instabiliteit gedwongen om deze actie te ondersteunen, in de hoop dat dit zou leiden tot een politieke regeling.²¹ Ondanks een snelle overwinning, verhoogde het aantal guerrilla activiteiten en verslechterde de omstandigheden voor de inwoners van Indonesië.

De Verenigde Staten boden aan om als bemiddelaar op te treden.²² In een gesprek tussen de nieuwe Nederlandse ambassadeur Eelco van Kleffens en staflid van de Division of Northern European Affairs John Morgan op 24 juli 1947 gaf Kleffens aan dat hij dit niet nodig achtte en dat het conflict een binnenlandse zaak betrof.²³ Nederland probeerde met hetzelfde argument ook de inmenging van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties te voorkomen. Dit mislukte en op 18 augustus 1947 werd er door de Veiligheidsraad een United Nations Good Offices Committee opgezet om te bemiddelen in het conflict. Voor Nederland was dit een tegenslag aangezien Indonesië als volwaardige partij werd erkend. Een ruime meerderheid van het Nederlandse kabinet was namelijk voor de voortzetting van het koloniale gezag.²⁴ De bemiddeling zou plaats vinden onder het oog van de Verenigde Staten; zij werden het derde en tevens neutrale lid van Good Offices Committee.²⁵

De Verenigde Staten bewogen uit hoop voor politieke stabiliteit naar de Nederlandse kant toe. Dit bleek achteraf een verkeerde keuze te zijn, aangezien de guerrilla activiteiten niet tegen gehouden konden worden. Vanaf de oprichting van de Good Offices Committee zijn de Verenigde Staten officieel betrokken bij de kwestie als neutraal lid en zou de pro-Nederlandse houding afzwakken.

1.3 De Renville overeenkomst

Met de totstandkoming van de Good Offices Committee was het einde van het conflict nog niet in zicht; dit zou nog minstens een jaar duren. De ontwikkelingen na de ondertekening van de door de Good Offices Committee voorgestelde overeenkomst tussen Nederland en Indonesië, de Renville overeenkomst, leidden tot een verandering in het Amerikaanse perspectief op de kwestie.

²¹ Wiebes en Zeeman, "United States' 'Big Stick' Diplomacy", 49.

²² Krabbendam, Van Minnen, en Scott-Smith, *Four Centuries of Dutch-American Relations: 1609-2009*, 611-12.

²³ FRUS, 1947, VOLUME VI, The Far East: *Memorandum of Conversation, by the Associate Chief of the Division of Northern European Affairs (Morgan)*, 24 juli 1947, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v06/d789>.

²⁴ Krabbendam, Van Minnen, en Scott-Smith, *Four Centuries of Dutch-American Relations: 1609-2009*, 611-12.

²⁵ Wiebes en Zeeman, "United States' 'Big Stick' Diplomacy", 49.

In de beginfase van het Good Offices Committee hielden de Amerikanen nog naar de Nederlandse kant, net zoals tijdens de totstandkoming van de overeenkomst van Linggadjati. Historicus Frances Gouda stelt dat deze pro-Nederlandse houding deels te danken was aan de eenzijdige berichtgeving van de consul-generaal Walter Foote, welke doordrongen zouden zijn met racistische vooroordelen over de Indonesiërs en zelfingenomenheid. Tijdens het zoeken naar een vreedzame oplossing via de Good Offices Committee, kreeg het Amerikaanse commissielid Frank Graham dit in de gaten en in oktober 1947 werd Foote vervangen. De berichtgeving veranderde hierdoor, maar zou pas later invloed hebben op de Amerikaanse houding en beleid ten opzichte van het conflict.²⁶

Ondertussen werkte de Good Offices Committee een plan uit betreffende eventuele onafhankelijkheid van Indonesië. De Verenigde Staten gebruikten de Marshallhulp als drukmiddel om de Nederlandse regering aan de onderhandelingstafel te krijgen. De door de Good Offices Committee gestuurde onderhandelingen resulteerden op 17 januari 1948 in de Renville-overeenkomst.²⁷ In deze overeenkomst werd Nederland nogmaals in een meer voordelige positie gezet dan Indonesië. Historicus Robert J. McMahon stelt dat de intensivering van de Koude Oorlog het belang van een sterk Nederland voor de Verenigde Staten vergrootte en dat dit de reden is voor de aanhoudende pro-Nederlandse houding.²⁸

Deze houding betekende echter niet dat de Verenigde Staten niet kritisch waren op Nederland. De Renville-overeenkomst was enkel de basis voor onderhandelingen tussen Nederland en Indonesië. De Verenigde Staten streefden naar een permanente overeenkomst binnen zes weken waarin Nederland de benodigde inspanning moest gaan leveren.²⁹ In een memorandum aan de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken genaamd George Marshall stelden drie bestuurders van verschillende bureau's³⁰ binnen het ministerie dat de Nederlandse ambassadeur gewezen moest worden op deze benodigde inspanning en dat 'as one of the original Members of the United Nations and as one of the leading democratic nations of the world, such efforts are not too much to expect of the Netherlands'.³¹ Dat er in

²⁶ Kromhout, 'Australië, Amerika en Groot-Brittannië en de Indonesische Dekolonisatie'.

²⁷ Krabbendam, Van Minnen, en Scott-Smith, *Four Centuries of Dutch-American Relations: 1609-2009*, 613.

²⁸ McMahon, 'The US and Indonesia's Independence'.

²⁹ FRUS, 1948, VOLUME VI, THE FAR EAST AND AUSTRALASIA: *Memorandum to the Secretary of State*, 10 februari 1948, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1947v06/d789>.

³⁰ Dean Rusk (Office of United Nations Affairs), William Walton Butterworth (Office of Far Eastern Affairs) en John Dewey Hickerson (Office of European Affairs).

³¹ FRUS, *Memorandum to the Secretary of State*, 10 februari 1948.

juli nog steeds geen overeenkomst tussen de partijen was, zorgde dan ook voor frustratie bij de Amerikanen.³² Over een gesprek op 13 juli tussen Amerikaans staatssecretaris Robert Lovett en Kleffens zegt Lovett het volgende: 'In the course of conversation, I told Dr. van Kleffens that I found the present state of affairs in Indonesia very unsatisfactory since it appeared to me that little progress had been made in negotiating a final political settlement during the past several months'.³³ Het gedrag van Nederland werd als treuzelend en onbetrouwbaar gezien en de Amerikaanse pro-Nederlandse houding begon af te nemen.³⁴

1.4 Vertrouwen in de Indonesiërs

Een aantal andere factoren speelden mee in de verandering van de Amerikaanse houding ten opzichte van de kwestie. Deze zijn gerelateerd aan de Koude Oorlog, binnenlandse Amerikaanse politiek en de handelwijze van de Nederlandse regering.

Ten eerste verzwakte een van de redenen om de pro-Nederlandse houding aan te nemen door een sterk optreden van de Indonesische regering tegenover een communistische opstand in september 1948. Nu het bleek dat een spoedige oplossing tussen de twee partijen niet aan de orde was en de Indonesische regering bestand leek te zijn tegen het communisme, kregen de Verenigde Staten het idee dat een onafhankelijk Indonesië de enige kans was om een non-communistische orde te herstellen.³⁵ Op 17 september 1948 stelde Lovett in een gesprek met Kleffens, Dirk Stikker (de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken) en Nico Blom (adviseur voor het ministerie voor overzeese gebiedsdelen) dan ook het volgende: 'In our opinion, the Communist threat could be met within the Republic only by Hatta³⁶ since the intrusion of the Dutch in the Republic would, we believed, immediately polarize nationalism and Communism in a common front against Netherlands aggression.' Zodoende zorgde de Nederlandse indringing volgens de Amerikanen voor gunstige omstandigheden voor de verspreiding van het communisme in Indonesië. In het perspectief van de Koude Oorlog was dit nadelig voor de Verenigde Staten.

Ten tweede ontstond er onder Amerikaanse politici meer sympathie voor de Indonesiërs en nam dit juist af ten aanzien van de Nederlanders. Deze sympathie voor de

³² Kromhout, 'Australië, Amerika en Groot-Brittannië en de Indonesische Dekolonisatie'.

³³ FRUS, 1948, VOLUME VI, THE FAR EAST AND AUSTRALASIA: *Memorandum of Conversation, by the Under Secretary of State (Lovett)*, 13 juli 1948, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v06/d207>.

³⁴ Kromhout, 'Australië, Amerika en Groot-Brittannië en de Indonesische Dekolonisatie'.

³⁵ Krabbendam, Van Minnen, en Scott-Smith, *Four Centuries of Dutch-American Relations: 1609-2009*, 613.

³⁶ Mohammed Hatta was de Indonesische minister-president van 29 januari 1948 tot 20 december 1949.

Indonesiërs werd onder andere gewekt door de gemeenschappelijke ervaringen omtrent het strijden voor onafhankelijkheid, daar de Amerikanen een soortgelijke worsteling hadden gehad met de Britten aan het eind van de achttiende eeuw. Bovendien droeg de eerder besproken minder bevooroordeelde berichtgeving bij aan een positiever beeld van de Indonesische nationalist. Hierbij werden termen zoals 'well-educated', 'willing' en 'very intelligent' gebruikt om de nationalist te beschrijven.³⁷ Tevens berichtte Graham kritisch over de Nederlandse regering. Hij beschrijft het Nederlands beleid als 'delay, continual attrition, economic strangulation and political fragmentation'. Ook hij uitte zijn vertrouwen in het vermogen en de intenties van de Indonesische regering. In een memorandum voor de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken waarin Graham's bericht besproken werd, adviseerden drie bestuurders van verschillende bureau's binnen het ministerie dat, als deze vertraging in het accepteren van de recentste voorstellen vanuit de Good Offices Committee bleef voorkomen, zij bereid moesten zijn om zich meer richting de Indonesische kant van de kwestie te bewegen.³⁸

Ten derde viel dit grotere vertrouwen in de Indonesische regering omtrent de bestrijding van het communisme en de onderhandelingen met Nederland samen met Amerikaanse politieke besluiten. In de eerste plaats besloot de Amerikaanse politiek vanuit het perspectief van de Koude Oorlog zich meer te focussen op regio's waarbij de kans groter was dat het conflict zou escaleren, zoals in Indonesië.³⁹ In de tweede plaats werd het Amerikaanse beleid beïnvloed vanwege het verkiezingsjaar in de Verenigde Staten. De publieke opinie voelde meer voor het antikolonialisme en de Indonesische onafhankelijkheid. Om herkozen te worden, werd de toenmalige president Harry S. Truman gedwongen om een hardere opstelling tegenover Nederland aan te nemen.⁴⁰

Tot slot versnelde de verschuiving van de Amerikaanse houding toen de Nederlandse regering een tweede politionele actie inzette. Begin december werden de onderhandelingen tussen Nederland en Indonesië 'tijdelijk' geschorst door de terugkeer van de minister van Buitenlandse Zaken Dirk Stikker en de minister voor overzeese gebiedsdelen Maan Sassen naar Nederland. Een kleine twee weken later werd de tweede politionele actie ingezet om

³⁷ Frances Gouda en Thijs Brocades Zaalberg, *American Visions of the Netherlands East Indies/Indonesia: US Foreign Policy and Indonesian Nationalism, 1920-1949* (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2002), 31-2.

³⁸ FRUS, 1948, VOLUME VI, THE FAR EAST AND AUSTRALASIA: *Memorandum Prepared for the Acting Secretary of State*, 23 september 1948, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v06/d278>.

³⁹ Gouda en Zaalberg, *American Visions of the Netherlands East Indies/Indonesia*, 32.

⁴⁰ Kromhout, 'Australië, Amerika en Groot-Brittannië en de Indonesische Dekolonisatie'.

de Indonesische regering buitenspel te zetten. Dit was volgens de Nederlandse regering de enige manier om beweging te krijgen in de vastgelopen onderhandelingen. De Nederlandse actie was een succes op militair gebied; op 5 januari 1949 waren alle strategische plekken bezet en de Indonesische leiders, zoals Mohammed Soekarno en Hatta, werden gevangen genomen. De actie ontving echter veel kritiek van de internationale samenleving.⁴¹ De Verenigde Staten had in de voorgaande dagen meerdere keren gewaarschuwd voor de negatieve consequenties in het geval van Nederlandse militaire actie, zoals de instabiele situatie die ruimte zou creëren voor het communisme en de mogelijke sancties vanuit de Verenigde Staten.⁴² Nadat de politionele actie werd ingezet, eisten de Verenigde Staten dan ook een oproep van de Veiligheidsraad tot een staakt-het-vuren. Als gevolg riep de Veiligheidsraad op 24 december 1948 beide partijen op 'om de strijd te staken en de onderhandelingen voort te zetten'.⁴³ De situatie bracht een grotere tegenstelling tussen Nederland en de Verenigde Staten voort.

Het jaar 1948 werd gekarakteriseerd door een verschuiving van de Amerikaanse houding omtrent de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd tegenover Nederland. De Indonesische regering bleek bestand te zijn tegen het communisme en wekte sympathie op bij de Amerikanen. Deze ontwikkelingen vielen samen met interne Amerikaanse politieke bewegingen, zoals de door publieke opinie gedwongen veranderde houding van Truman. Het laatste tikje tot de gehele omwenteling van de Amerikaanse houding werd gegeven door de tweede politionele actie van Nederland. Deze actie zorgde ervoor dat de Verenigde Staten een voorstander werd van een zo snel mogelijke machtsoverdracht aan Indonesië.⁴⁴

1.5 Richting de Ronde Tafel

De politieke ramp die de tweede politionele actie bleek te veroorzaken, zorgde voor een verslechtering van de relatie tussen Nederland en de Verenigde Staten. Deze zouden pas verbeteren na de machtsoverdracht aan Indonesië op 29 december 1949 na de Ronde Tafel Conferentie.

⁴¹ Krabbendam, Van Minnen, en Scott-Smith, *Four Centuries of Dutch-American Relations: 1609-2009*, 613.

⁴² FRUS, 1948, VOLUME VI, THE FAR EAST AND AUSTRALASIA: *The Department of State to the Netherlands Embassy*, 7 december 1948, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v06/d399>.

⁴³ J. W. M. Schulten, "De Tweede Politionele Actie," *Militaire Spectator* 167, no. 7 (1998), <https://www.militairespectator.nl/sites/default/files/bestanden/uitgaven/1998/1998-0624-01-0148.PDF>, 628.

⁴⁴ Krabbendam, Van Minnen, en Scott-Smith, *Four Centuries of Dutch-American Relations: 1609-2009*, 614.

In januari 1949 stelde de Verenigde Staten – samen met China, Cuba en Noorwegen – een nieuwe resolutie voor in de Veiligheidsraad. Daar de Nederlanders zich niet hielden aan de vorige resolutie, werd er in deze resolutie opnieuw een staakt-het-vuren geëist. Daarnaast focuste deze resolutie op de bevrijding van alle politieke gevangenen en de terugkeer van de Indonesische leiders naar Jakarta. Deze resolutie werd nagenoeg unaniem aangenomen. Gelijktijdig werd de Good Offices Committee getransformeerd in de United Nations Committee for Indonesia. Het nieuwe Committee kreeg meer macht en was gemachtigd om advies te geven aan de Veiligheidsraad.⁴⁵

Het jaar 1949 werd getekend door het Amerikaanse besef dat er een onafhankelijk Indonesië moest komen. Dit zou onder andere ‘de besmetting’ van Indonesië met het ‘communisme-virus’, zoals Acheson het portretteerde, voorkomen en de vitale handel tussen Indonesië en de Verenigde Staten bevorderen.⁴⁶ Het besef resulteerde in een beleid dat de Nederlanders onder druk zette om tot een overeenkomst met de Indonesische regering te komen. Hierbij werd gebruik gemaakt van de Nederlandse afhankelijkheid van Amerikaanse steun, zoals de Marshallhulp en de Military Assistance Program binnen de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie. Zo staat in het memorandum van conversatie tussen onder andere Acheson en Stikker dat er bij gebrek aan een overeenkomst tussen Nederland en Indonesië, het Amerikaanse congres geen geld zal toekennen voor militaire leveringen aan Nederland.⁴⁷ Stikker reageert hierop door te stellen dat deze voorwaarde van de Amerikanen zou zorgen voor 'reconsideration by his government of the advisability of signing the Pact'. De Amerikanen hadden deze reactie van de Nederlanders voorzien en hadden overwogen wat de gevolgen hiervan waren. De uitkomst was dat Nederland als lid van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie belangrijk was voor een sterk Westers blok in verband met de dreiging van de Sovjet-Unie, maar niet cruciaal. John Hickerson, hoofd van het bureau voor Europese Zaken, adviseerde Acheson dan ook om bij zijn punt te blijven en het initiatief bij de Nederlanders neer te leggen. Acheson hield zich hieraan en aan het einde van het gesprek was het zo goed als zeker dat de Nederlanders de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie zouden ondertekenen.⁴⁸

⁴⁵ Wiebes en Zeeman, “United States’ ‘Big Stick’ Diplomacy”, 51.

⁴⁶ Ibidem, 68; Acheson is vanaf 20 januari 1949 geen waarnemend, maar officiële minister van buitenlandse zaken; Gouda en Zaalberg, *American Visions of the Netherlands East Indies/Indonesia*, 32.

⁴⁷ FRUS, 1949, VOLUME VI, Western Europe: *Memorandum of Conversation, by the Secretary of State*, 31 maart 1949, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1949v04/d138>.

⁴⁸ Wiebes en Zeeman, “United States’ ‘Big Stick’ Diplomacy”, 63.

Door deze ontwikkeling had Nederland er een slechte onderhandelingspositie aan over gehouden en het werd duidelijk dat de Verenigde Staten de macht had om internationale relaties te vormen.⁴⁹ De Amerikaanse druk zorgde voor de machtsoverdracht betreffende Indonesië in december 1949 na de Ronde Tafel Conferentie. Nieuw-Guinea werd als aparte regio behandeld tijdens de machtsoverdracht. Niet wetende wat het voor gevolgen zou hebben, accepteerden de Amerikanen het verlangen van Nederland om Nieuw-Guinea onder Nederlands bestuur te houden.⁵⁰ De relatie tussen Nederland en de Verenigde Staten zou zich weer herstellen door het gedeelde belang van het integreren van Indonesië in de wereldeconomie.⁵¹

Conclusie

In dit hoofdstuk wordt duidelijk dat de internationale betrekkingen tussen Nederland, Indonesië en de Verenigde Staten constant in beweging waren. Het karakter van de relatie tussen Nederland en de Verenigde Staten had vanaf de overeenkomst van Linggadjati in 1946 tot de resolutie van de Veiligheidsraad in januari 1949 een verandering ondergaan. In het begin van het proces van Indonesische onafhankelijkheid hielden de Amerikanen er een neutrale positie op na die in de praktijk voordelig uitpakte voor hun trouwe bondgenoot Nederland. Met de dreiging van het communisme altijd in het Amerikaanse achterhoofd ontstonden er frustraties over het 'treuzelen' van de Nederlanders bij het werken naar een oplossing. Vanaf het lidmaatschap als neutraal lid van de Good Offices Committee naar aanleiding van de eerste politionele actie werden de Amerikanen officieel betrokken bij de kwestie. De pro-Nederlandse houding verzwakte, maar hield tegelijkertijd nog lang aan. Ondanks dat de Indonesiërs sympathie wonnen, was de tweede politionele actie nodig voor de Amerikanen om zich in te zetten voor Indonesische onafhankelijkheid. Op 27 december 1949 werd deze Indonesische onafhankelijkheid officieel gemaakt. Het onder Nederlands bestuur houden van Nieuw-Guinea zorgde echter voor een blijvende aanwezigheid van de Nederlandse regering in Zuidoost-Azië.

⁴⁹ Gouda en Zaalberg, *American Visions of the Netherlands East Indies/Indonesia*, 36-7.

⁵⁰ Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid", 128-9.

⁵¹ Krabbendam, Van Minnen, en Scott-Smith, *Four Centuries of Dutch-American Relations: 1609-2009*, 613-4.

Hoofdstuk 2: Dekolonisatie van Nieuw-Guinea (1949-1963)

Dit tweede hoofdstuk zal focussen op de relatie tussen Nederland en de Verenigde Staten ten tijde van de dekolonisatie van Nieuw-Guinea. Dit proces spreidde zich uit over ruim een decennium, maar vanaf 1958 vonden er belangrijke ontwikkelingen plaats die uiteindelijk zouden leiden tot het naar beneden halen van de Nederlandse vlag op 1 januari 1963. Aan de hand van verschillende ontwikkelingen wordt het verloop van de relatie tussen Nederland en de Verenigde Staten beschreven en verklaard.

2.1 De beginjaren

Na de Ronde Tafel Conferentie in 1949 werd er in 1950 een Nieuw-Guinea Conferentie gehouden. Hierbij was het doel om een oplossing te vinden betreffende de Nieuw-Guinea kwestie. De gesprekken liepen op niets uit en Nederland hield de controle over zijn laatste kolonie in Azië. De kwestie werd in een figuurlijke ijskast geplaatst, welke later geopend zou worden toen het escaleerde door de onrust binnen de Nederlands-Indonesische betrekkingen.⁵² De onrust werd veroorzaakt door de frustratie vanuit Indonesië omdat zij er niet in slaagde om via de Verenigde Naties druk te zetten op Nederland om overleg te houden betreffende Nieuw-Guinea, daar Nederland dit in 1954 had geweigerd. Deze frustratie uitte zich in de eenzijdige opzegging van de Indonesisch-Nederlandse Unie, anti-Nederlandse campagnes en nationalisatie van alle Nederlandse bedrijven in Indonesië. Dit was voor de Nederlandse regering niet genoeg aanleiding om hun Nieuw-Guinea beleid aan te passen en Indonesië ging over op de versterking van de militaire uitrusting. Het op gang komen van de militaire leveringen en de openlijke interne twijfel in de Nederlandse politiek omtrent de kwestie na de val van het kabinet-Drees maakte dat Nieuw-Guinea in 1958 uit de ijskast werd gehaald.⁵³

Ondertussen zouden de Amerikanen in de beginjaren van de jaren 50 een neutraliteitspolitiek voeren. Deze neutraliteit werd ingevoerd na de verhoogde spanningen tussen Nederland en Indonesië om Indonesië te vriend te houden. Historicus Bart Stol stelt: 'Indonesië was vanwege zijn ligging, grondstoffen en snel groeiende bevolking bepaald een asset voor het Westen in de strijd tegen de Sovjet-Unie'.⁵⁴ De aanpak kwam echter overeen

⁵² Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogenheid", 212-4.

⁵³ Herman Burgers, *De Garoeda En de Ooievaar ; Indonesië van Kolonie Tot Nationale Staat* (Kitlv Press, 2010), 722-46.

⁵⁴ Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogenheid", 128-30.

met zoals zij dat hadden gedaan in de beginfase van het proces van Indonesische onafhankelijkheid; neutraliteit met een voorkeur voor Nederland. Volgens Stol was deze voorkeur voor Nederland niet gekenmerkt door tegenzin en passiviteit, zoals historicus Christiaan Penders stelt, maar gebaseerd op het bredere koloniale perspectief. De Amerikanen zagen voordeel in het kolonialisme op moreel en militair gebied. In 1953 werd Dwight D. Eisenhower de nieuwe Amerikaanse president en zette het officiële neutrale beleid voort, inclusief de Nederlandse voorkeur.⁵⁵

De Nieuw-Guinea onderhandelingen waren dus grotendeels vastgelopen sinds het falen van de Nieuw-Guinea conferentie in 1950. Tot 1958 werd de kwestie in de ijskast gehouden. Door Indonesische militaire versterking en Nederlandse interne verdeeldheid zou er uiteindelijk meer aandacht aan de kwestie worden besteed. De Verenigde Staten hielden zich vast aan de neutraliteitspolitiek om beide partijen tevreden te houden, ook al was het geen geheim dat er een voorkeur bestond voor de Nederlanders.

2.2 De Amerikaanse garantie

Vanaf 1958 probeerde de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken genaamd Joseph Luns de Verenigde Staten zo ver te krijgen om de garantie te stellen dat zij Nederland zouden ondersteunen in het geval van een Indonesische aanval op Nieuw-Guinea.⁵⁶ Deze steun zou tegelijkertijd als waarschuwing gelden voor de Indonesische president Soekarno.

De Verenigde Staten zaten tussen twee hetere vuren dan dat zij hadden voorzien. Aan de ene kant wilden zij trouw blijven aan hun bondgenoot, aan de andere kant wilden zij niet dat deze trouw ervoor zou zorgen dat Indonesië richting de Sovjet-Unie werd geduwd. Toen de Verenigde Staten in mei 1958 een informele overeenkomst met Nederland verbrak door wapens te leveren aan Indonesië begonnen de Nederlanders zich zorgen te maken. Deze handeling zou niet alleen als gevolg kunnen hebben dat Indonesië op militair gebied sterker werd, maar ook voor een toename van zelfverzekerdheid binnen de Indonesische regering en een groeiende twijfel binnen de Nederlandse politiek en publieke opinie.⁵⁷ In een gesprek op 27 mei 1958 tussen de Nederlandse ambassadeur Herman van Roijen en de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken John Foster Dulles stelde Dulles dat 'the Dutch Government need have no concern now or in the future about the United States attitude

⁵⁵ Ibidem, 121-127.

⁵⁶ Krabbendam, Van Minnen, en Scott-Smith, *Four Centuries of Dutch-American Relations: 1609-2009*, 586.

⁵⁷ Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid", 218-19.

towards an Indonesian military attack on West New Guinea' en dat de levering van wapens 'tactical moves' waren om de Indonesische leiders ervan te overtuigen dat zij een alternatief hadden voor assistentie vanuit de Sovjet-Unie.⁵⁸ De suggestie die volgens Stol hier gemaakt werd, dat de Verenigde Staten Nederland zou beschermen in geval van Indonesische agressie, werd versterkt door de toezegging van Amerikaanse logistieke steun in de zomer van 1958. De Nederlanders hadden echter geen suggestie nodig, maar een concrete publiekelijke garantie om de bovenstaande zorgen, die werkelijkheid waren geworden op het gebied van binnenlandse twijfel, weg te nemen.⁵⁹

Met de opgave om deze garantie te verkrijgen, vertrok Luns in oktober 1958 naar Washington. Tegelijkertijd zaten de Amerikanen op dat moment nog in twijfel over het uitspreken van de garantie door de verschillende voordelen, zoals de steun aan een bondgenoot, en nadelen, zoals het vastzitten aan verplichtingen. De concrete garantie zou er niet komen, alleen 'het vodge van Dulles'. Dit was een informeel briefje waarin naar alle waarschijnlijkheid de eerdere suggestie nogmaals bevestigd werd. Een formeel statement op 7 oktober 1958 zou de Nederlanders ook niet helpen, aangezien er nogmaals niet meer dan een suggestie van steun werd gewekt.⁶⁰

De Nederlanders hadden de garantie nodig van de Amerikanen dat zij Nederland zouden ondersteunen bij een Indonesische aanval op Nieuw-Guinea. De Verenigde Staten zagen dit niet zitten aangezien zij beide partijen tot een bepaalde mate bevriend wilden houden. Uit het aandringen van Luns zou alleen een suggestie van steun voortkomen. Luns zou echter niet opgeven om deze garantie uit de Amerikanen te trekken.

2.3 Dekolonisatie trend

Vershillende factoren zouden in de daaropvolgende jaren voor verandering van perspectief zorgen. Het Nieuw-Guinea beleid van Nederland en de Verenigde Staten zou zich uiteindelijk aanpassen aan de veranderde internationale realiteit.⁶¹ De veranderingen zijn gerelateerd aan de dekolonisatie trend, de Nederlandse opstelling en de intensivering van de Koude Oorlog.

⁵⁸ FRUS, 1958–1960, VOLUME XVII, Indonesia: Memorandum of Conversation, 27 mei 1958, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v17/d115#fn:1.5.4.4.8.348.24.4>.

⁵⁹ Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid", 221-22.

⁶⁰ Ibidem, 221-229.

⁶¹ Ibidem, 453.

In het begin van 1959 ontstond er een nieuwe fase in het kolonialisme. Veel Europese koloniale mogendheden waren bereid om de meeste van hun Afrikaanse gebieden versneld te dekoloniseren. Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk doorbraken bijvoorbeeld zelfopgelegde taboes en dekoloniseerden Algerije, Kenia En Sarawak.⁶² Deze trend was het gevolg van onvrede over het kolonialisme in de koloniën en het moederland.⁶³ Dulles' suggestie van steun zorgde in deze context voor kritiek binnen de Amerikaanse regering. Een voorbeeld hiervan is de uitspraak van Howard Jones, de Amerikaanse ambassadeur in Indonesië. Hij zei hierover: 'colonialism is finished and the longer we continue to support small western enclaves in Asia the longer we delay winning the Asians to our cause, the more we intensify [the] danger of [a] major explosion over [a] minor issue'.⁶⁴ De twijfel in de regering vond ook plaats bij president Eisenhower. Hij vroeg zich af waarom Nederland zo standvastig vasthield aan Nieuw-Guinea. Nederland benadrukte telkens hun morele plicht tegenover de inheemse inwoners van Nieuw-Guinea, de Papoea's, om hun zelfbeschikkingsrecht te verdedigen.⁶⁵ Desondanks was 'prestige' de enige reden die Dulles zelf kon bedenken. Het duidt op het in twijfel trekken van de Nederlandse reden. Anderzijds vond Eisenhower het belangrijk om in tijden van het 'heter' worden van de Koude Oorlog de eensgezindheid in de Westerse bondgenootschappen zo veel mogelijk in stand te houden.⁶⁶ Kortom, de trend van dekolonisatie en de intensivering van de Koude Oorlog zorgde voor twijfel binnen de Amerikaanse regering.

In maart 1960 besloot Nederland militaire versterkingen naar Nieuw-Guinea te sturen als gevolg van de volgens Nederland 'imminent threat of Indonesian aggression'. Dit leidde tot spanningen in de Nederlands-Amerikaanse betrekkingen. De militaire versterkingen waren in strijd met wat volgens de Verenigde Staten het overheersende doel van de westerse politiek moest zijn: zorgen dat Indonesië niet in de handen van de communisten zou vallen.⁶⁷ De reactie van de Nederlandse regering in mei 1960 op het mogelijke bezoek van president Eisenhower aan Indonesië veroorzaakte nogmaals een toename van de spanningen. Van Roijen gaf aan dat de Nederlandse regering dit bezoek als

⁶² Ibidem, 345.

⁶³ Ibidem, 269-70.

⁶⁴ Ibidem, 229.

⁶⁵ FRUS, Memorandum of Conversation, 27 mei 1958.

⁶⁶ Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid", 230-33.

⁶⁷ Duco Hellema, *De Karel Doorman Naar Nieuw-Guinea: [Nederlands Machtssvertoon in de Oost]* (Amsterdam: Boom, 2005), 79-100.

een 'slap in the Dutch face' zagen en dat dit zou kunnen zorgen voor een heroriëntering van het beleid ten opzichte van de Verenigde Staten.⁶⁸ In juni 1960 vond er een gesprek plaats waarin Nederland als het ware werd aangesproken op dit gedrag. De Amerikanen lieten weten dat ze de woorden van Van Roijen 'excessive in tone' en 'inappropriate' vonden.⁶⁹ De spanningen veroorzaakten een toename van de twijfel in de Amerikaanse regering omtrent het Nieuw-Guinea beleid ten nadele van de Nederlanders.

Aan het eind van de jaren 50 zouden verschillende ontwikkelingen en gebeurtenissen het perspectief op Nieuw-Guinea van Nederland en de Verenigde Staten veranderen. Als gevolg van de trend in dekolonisatie zou een koloniale oorlog volgens sommigen tegen de tijd ingaan.⁷⁰ Daarnaast ontstonden er door onbegrip en machtsvertoon spanningen tussen de Nederland en de Verenigde Staten. Deze ontwikkelingen leidden vooral tot twijfel en onzekerheid over het beleid vanuit beide partijen.

2.4 Internationalisering

Vanuit de bovenstaande twijfel en onzekerheid ontstond de Nederlandse wens tot internationalisering en werd de vorm van het beleid daarop aangepast. Dit en de gevolgen van de dekolonisatie trend veroorzaakte in de Verenigde Staten tegelijkertijd een herevaluatie van het Nieuw-Guinea beleid.

Op 5 september 1960 sprak de Nederlandse minister-president Jan de Quay de wens tot internationalisering van de Nieuw-Guinea kwestie uit op een informele bijeenkomst voor buitenlandse pers. Deze uitspraak werd een slip of the tongue, oftewel een verspreking, genoemd. Dit was echter een bewuste actie om internationalisatie via een buitenweg op de politieke agenda te krijgen. De Quay was namelijk van mening dat het roer omgegooid moest worden voordat Nederland in internationale isolatie kwam te staan door het afwijken in de trend van dekolonisatie.⁷¹ De harde lijn van Nederland zou in het komende jaar echter nog niet veranderen door de standvastigheid van andere politici, zoals Luns.⁷² Wel gebruikte Luns de toevoeging van de internationalisering aan het Nederlandse perspectief om tijd te

⁶⁸ FRUS, 1958–1960, VOLUME XVII, Indonesia: Memorandum of Conversation, 26 mei 1960, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v17/d261#fn:1.5.4.4.20.116.16.2>.

⁶⁹ FRUS, 1958–1960, VOLUME XVII, Indonesia: Memorandum of Conversation, 2 juni 1960, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1958-60v17/d266#fn:1.5.4.4.20.128.22.8>

⁷⁰ Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid", 229-30.

⁷¹ Ibidem, 314.

⁷² Ibidem, 415.

rekken rondom de kwestie. Hij nodigde een waarnemer van de Verenigde Naties uit om een bezoek te brengen aan Nieuw-Guinea om de 'oprechtheid van het Nederland koloniale beleid te toetsen'. Met Luns' zogenaamde waiting game hoopte hij dat hij genoeg tijd zou kunnen rekken totdat er een verandering van het regime in Nieuw-Guinea zou optreden. De hoop was gevestigd op een mildere regering omtrent de kwestie. Dit zou in het voordeel kunnen werken van Nederland tijdens toekomstige onderhandelingen over Nieuw-Guinea.

Gelijktijdig kwam bij de Amerikanen de vraag op in hoeverre Nederland de tijd zou hebben om deze koers te blijven varen in de context van de dekolonisatie trend en de toevoeging van de voormalige kolonies aan de Verenigde Naties. De kans dat deze nieuwe landen tijdens de vergaderingen van de Verenigde Naties zich achter Indonesië zouden scharen was groot en zou wellicht leiden tot een meerderheid bij stemmingen in het voordeel van Indonesië. Dit vergrootte het risico op escalatie en dat wilde de Amerikanen voorkomen in de context van de Koude Oorlog. De Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken, Francis Wilcox, concludeerde dat het tijd was om een eenduidig beleid te vormen over de toekomst van Nieuw-Guinea. Zijn besluit kreeg steun in de Amerikaanse regering, wat laat zien dat de instelling over de kwestie aan het kantelen was.⁷³

Als gevolg van de internationale ontwikkelingen laaiden er debatten op binnen de Nederlandse en Amerikaanse politiek. Dit zorgde voor het toevoegen van internationalisering als optie voor oplossing en tijddreking omtrent de kwestie. Ondanks weinig inhoudelijke veranderingen binnen het beleid van beide partijen zouden de kantelingen van het perspectief de basis vormen voor concretere gevolgen.

2.5 Trustschap en het Bunker-plan

Het nieuwe eenduidige Nieuw-Guinea beleid van de Verenigde Staten zou zich focussen op een trustschap van de Verenigde Naties. Er bleven echter nog veel vragen onbeantwoord over wat dit precies inhield. De antwoorden zouden bepaald worden onder invloed van de aanstelling van Kennedy als nieuwe Amerikaanse president in 1961.

In tegenstelling tot de Republikein Eisenhower was Kennedy een Democraat. Tijdens het vorige Democratische presidentschap van Truman was Indonesië verloren gegaan en daarom zagen de Nederlanders de kans groter worden dat een soortgelijke situatie zich zou

⁷³ Ibidem, 315-20.

voordoen met Kennedy aan het stuur.⁷⁴ Deze overtuiging werd mede gebaseerd op de politiek van de New Frontier die Kennedy in zijn verkiezingscampagne had aangekondigd. Kennedy's New Frontier was een bepaalde politiek waarin hij grenzen wilde verleggen en breken met de behoudende koers van de Republikeinen. Kennedy was van mening dat de regering van Eisenhower zich te veel op Europa had gericht in de context van de Koude Oorlog. In verband met de New Frontier wilde hij 'de focus verleggen en de banden met Aziatische en nieuwe Afrikaanse landen aanhalen'.⁷⁵ De steun van de Verenigde Staten was van groot belang voor de Nederlandse regering met betrekking tot Nieuw-Guinea en daarom zou er nogmaals een oorzaak worden toegevoegd aan de Nederlandse onzekerheid en twijfel, zowel in de politiek als in de publieke opinie.⁷⁶

Kennedy bleek inderdaad voor een spoedige oplossing van de kwestie te zijn, maar door interne verdeeldheid in de regering zou hij in het begin van 1961 dezelfde koers aanhouden als Eisenhower, inclusief de onbeantwoorde vragen over het trustschap. Nederland werd pessimistischer door de afwezigheid van de Amerikanen bij de installatie van de Nieuw-Guineeraad⁷⁷ en het perspectief van Van Roijen. Van Roijen had namelijk weinig vertrouwen in de Amerikaanse houding omtrent het behouden van Nederlandse macht in Nieuw-Guinea.⁷⁸ Ook Luns was hierdoor beïnvloed en overwoog een trustschap van de Verenigde Naties. Deze overweging zou zijn waiting game echter niet uitsluiten en voor zijn vertrek naar de Verenigde Staten voor gesprekken met Kennedy en de nieuwe Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Dean Rusk werd hem door Blom, wiens functie was veranderd naar regeringscommissaris voor Indonesië, op het hart gedrukt dat het in stand houden van de Amerikaanse afwijzing van geweld, de zogenaamde deterrent, in de kwestie van groot belang was voor zijn waiting game.

Het in stand houden van deze deterrent was dan ook Luns' doel tijdens de gesprekken in Washington met Kennedy en Rusk. De Amerikanen waren op het moment van het bezoek nog niet uit over wat hun standpunt zou zijn. Tijdens het gesprek op 10 april 1961 ging Luns de confrontatie niet uit de weg. Zo noemde hij de afwezigheid van de Amerikanen bij de installatie van de Nieuw-Guineeraad opportunistisch en benadrukte

⁷⁴ Bart Stol, "5 Misverstanden over de Dekolonisatie van Nieuw-Guinea," Historisch Nieuwsblad, October 24, 2017, <https://www.historischnieuwsblad.nl/5-misverstanden-over-de-dekolonisatie-van-nieuw-guinea/>.

⁷⁵ Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid", 332.

⁷⁶ Stol, "5 Misverstanden over de Dekolonisatie van Nieuw-Guinea."

⁷⁷ Dit was een eerste institutionele stap richting een zelfstandige Papoeastaat.

⁷⁸ Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid", 350.

meerdere nadelen van een mogelijk overdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië. Het was duidelijk dat Luns Kennedy probeerde over te halen om de deterrent uit te spreken. Kennedy zou dit niet compleet beantwoorden, maar zei dat er gedacht moest worden aan de 'common interest' met betrekking tot het inperken van invloed vanuit de Sovjet-Unie.⁷⁹ Na discussie en intern overleg zouden de Verenigde Staten de afschrikking behouden met de voorwaarde dat de kwestie geïnternationaliseerd moest worden.⁸⁰

De bovenstaande gesprekken laten zien dat er niet veel zou veranderen qua inhoudelijk beleid; juist het instandhouden van het toenmalige beleid. De twijfel over het Nederlandse beleid in Nederland groeide echter alleen maar. Dit zou leiden tot het Luns-plan in september 1961, wat het volgende inhield: 'een internationale ontwikkelingsautoriteit onder toezicht van de VN de Nederlandse ontwikkelingstaak op Nieuw-Guinea overnam, waarbij de Papoea's zo snel mogelijk de gelegenheid kregen om zich over hun politieke toekomst uit te spreken.'⁸¹ Dit plan kreeg geen meerderheid in de vergadering van de Verenigde Naties, maar de Amerikanen zagen bewegingsruimte en een optie voor het maken van stappen omtrent de kwestie. Deze stappen waren nuttig daar Kennedy het conflict steeds meer als een struikelblok ging zien in de Amerikaans-Indonesische betrekkingen.⁸² Door een tegenresolutie van Indonesië op het Luns-plan besloten de Amerikanen dat het tijd was om beide partijen weer aan de onderhandelingstafel te krijgen. Zij hadden immers nu beide hulp van de Verenigde Naties gevraagd.⁸³ Luns was hiermee niet tevreden, maar zag wel kansen voor zijn waiting game.⁸⁴

De onderhandelingen zouden op zich laten wachten door het niet laten vallen van voorwaardes aan beide kanten, maar de slag bij Vlakke Hoek in januari 1962 bracht de kwestie in een stroomversnelling. Een kleine zeeslag tussen Nederland en Indonesië bij de kust van Nieuw-Guinea verhoogde de spanningen en zorgde uiteindelijk voor het sturen van meer militaire versterkingen naar het gebied van beide partijen. Na de interne debatten zouden de Verenigde Staten besluiten dat het het beste was als het conflict zo snel mogelijk werd geliquideerd. Om de westerse invloed rond Indonesië te behouden en in de context van de bovenstaande ontwikkelingen kozen zij ervoor dat het Nederland werd die de

⁷⁹ FRUS, 1961–1963, VOLUME XXIII, SOUTHEAST ASIA: Memorandum of Conversation, 10 april 1961, <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1961-63v23/d162#fn:1.5.4.16.64.8.2>.

⁸⁰ Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid", 353-4.

⁸¹ Ibidem, 373.

⁸² Ibidem, 320-1.

⁸³ Ibidem, 380.

⁸⁴ Ibidem, 374-6.

concessies moest gaan doen. Dit werd niet direct duidelijk gemaakt aan de Nederlanders, maar zou met diplomatieke hints gesuggereerd worden in de hoop dat Nederland zelf zou beslissen om zich terug te trekken. De hints schoten in het verkeerde keelgat bij Luns, maar Luns was een van de weinige in het Nederlandse kabinet die nog tegen de Amerikanen inging.⁸⁵ Als de onderhandelingen tussen Nederland en de Indonesiërs vast komen te lopen op 20 maart 1962, leggen de Amerikanen, weliswaar eerst in het geheim aan Indonesië, eind maart het Bunker-plan op tafel. Dit hield in dat er een tijdelijke trustschap onder de Verenigde Naties zou komen, dat binnen twee jaar zou zorgen voor een overname door Indonesië. Na 10 jaar zouden de inwoners van Nieuw-Guinea door middel van een referendum kiezen voor hun nationaliteit.⁸⁶ Luns was woedend, maar er waren weinig mogelijkheden meer. De onderhandelingen werden hervat op 21 juni 1962 en op alle cruciale punten aangepast aan de Indonesische wensen.⁸⁷ Aan het einde van het jaar werd de Nederlandse vlag naar beneden gehaald en op 1 mei 1963 werd Nieuw-Guinea overgedragen aan Indonesië.

De verandering in de internationale omstandigheden en de binnenlandse kritiek in Nederland zorgden er uiteindelijk voor dat het besef geleidelijk binnenkwam dat het Nieuw-Guinea beleid niet meer vol te houden was. De verandering in opstelling van Nederland gebruikte Kennedy als ingang om de onderhandelingen tussen Nederland en Indonesië weer op gang te krijgen. De bovenstaande situaties laten duidelijk zien dat de Verenigde Staten een bepaalde macht had, maar dat zij hun beleid ook lieten bepalen door de internationale sfeer en ontwikkelingen. Toen er militaire dreiging ontstond, namen de Amerikanen tot zover het kon de macht in eigen handen en zouden richting de machtsoverdracht naar Indonesië werken.

Conclusie

Na de onafhankelijkheid van Indonesië in 1949 blijft Nieuw-Guinea onder Nederlandse controle. Deze kwestie zou het jaar daarop besproken worden tijdens de Nieuw-Guinea conferentie. Deze besprekingen zouden echter mislukken en de kwestie werd door Nederland en de Verenigde Staten in een figuurlijke ijskast geplaatst. Hierbij hielden de

⁸⁵ Ibidem, 412-19.

⁸⁶ Krabbendam, Van Minnen, en Scott-Smith, *Four Centuries of Dutch-American Relations: 1609-2009*, 618.

⁸⁷ Stol, "Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid", 351-2.

Verenigde Staten er een neutraliteitspolitiek op na, zoals zij deze ook hadden uitgevoerd aan het begin van het proces van Indonesische onafhankelijk. De Verenigde Staten wilden beide partijen tevreden houden, aangezien vriendschappelijke diplomatieke relaties met beide partijen van belang waren voor de Verenigde Staten. Toen de spanningen rond 1958 tussen Nederland en Indonesië opliepen, zocht Nederland naar ondersteuning in het geval van een Indonesische aanval op Nieuw-Guinea. Vasthoudend aan de neutraliteitspolitiek zouden de Verenigde Staten deze nooit geven; in ieder geval niet publiekelijk of officieel. Verschillende internationale ontwikkelingen, zoals de dekolonisatie trend, zouden zorgen voor een ander perspectief vanuit de Verenigde Staten. Er heerste onbegrip over de reden waarom Nieuw-Guinea belangrijk was voor Nederland en machtsvertoon door Nederland werd niet gewaardeerd aangezien dit tegen de tijd zou ingaan. De kritiek vanuit de Verenigde Staten en de internationale ontwikkelingen zorgden voor twijfel en onzekerheid bij de Nederland politiek en publieke opinie. Dit had als gevolg dat Nederland ging inzetten op internationalisering van de kwestie. Door een harde lijn vanuit sommige Nederlandse politici, waaronder Luns, zou Nederland Nieuw-Guinea niet zomaar laten gaan. De komst van de Democratische Kennedy als Amerikaanse president was een aanvullende oorzaak voor de twijfel en onzekerheid die heerste in Nederland. Deze twijfel en onzekerheid zouden de beslissing van Kennedy om, na militaire versterkingen van beide partijen in Nieuw-Guinea in 1962, het Nederlandse beleid af te wijzen vergemakkelijken. Deze afwijzing zorgde voor een trustschap van de Verenigde Naties waarbij Nieuw-Guinea op 1 mei 1963 werd overgedragen aan Indonesië.

Conclusie

Om de onderzoeksvraag 'In hoeverre zijn de verhoudingen tussen Nederland en de Verenigde Staten veranderd omtrent de dekolonisatie van Indonesië (1949) en Nieuw-Guinea (1962)?' te beantwoorden moet de informatie en analyses uit de hoofdstukken vergeleken worden.

Uit beide hoofdstukken wordt duidelijk dat de bilaterale relatie constant in ontwikkeling was. Uit hoofdstuk 1, welke loopt van de overeenkomst van Linggadjadi overeenkomst (1946) tot aan de Ronde Tafel Conferentie (1949), kan geconcludeerd worden dat de Verenigde Staten zich neutraal en afzijdig hielden in de beginfase. Deze neutraliteitspolitiek kwam voort uit de Amerikaanse negatieve discours rondom kolonisatie. In de praktijk bleek er echter een voorkeur voor Nederland te zijn. De Amerikanen hadden vertrouwen in hun bondgenoot en in de context van de Koude Oorlog belang bij de bijdrage die Indonesië kon leveren aan de opbouw van een sterk westers front tegenover de Sovjet-Unie. Evengoed was het van belang dat er geen instabiele situatie werd gecreëerd in Indonesië, aangezien dit kon bijdragen aan de verspreiding van het communisme in Zuidoost-Azië. Als Nederland stelt dat zij geen andere optie ziet dan een militaire actie, grijpen de Verenigde Staten dan ook in. Zij gaven een waarschuwing af aan Indonesië, maar dit mocht niet baten. De militaire actie zou er komen en naar aanleiding hiervan werd de Good Offices Committee opgezet waarin de Verenigde Staten als neutraal lid werden aangesteld en zo officieel betrokken raakten bij de kwestie. In de aankomende jaren zou de pro-Nederlandse houding afzakken door onder andere het 'treuzelen' van Nederland in het werken naar een oplossing, een vergrote sympathie voor de Indonesiërs, het vertrouwen in de Indonesische weerstand tegen het communisme en de publieke opinie in de Verenigde Staten. De pro-Nederlandse houding werd weggevaagd door de tweede politieke actie van Nederland. Dit ging tegen de belangen in van de Amerikanen en de Nederlanders werden dan ook onder druk gezet door middel van het Marshallplan om deze actie te stoppen. De Verenigde Staten stelden dat Nederland niet cruciaal zou zijn in een internationaal samenwerkingsverband, zoals de aankomende Noord-Atlantische Verdragsorganisatie. Dit laat zien dat de verhoudingen asymmetrisch zijn, daar de Amerikaanse steun voor Nederland wel cruciaal is.

In hoofdstuk 2 wordt de relatie tijdens de dekolonisatie van Nieuw-Guinea uiteengezet. De Verenigde Staten zou nogmaals vasthouden aan de neutraliteitspolitiek met een voorkeur voor Nederland. Zij zagen voordelen in het te vriend houden van beide partijen. Hierdoor zouden zij nooit publiekelijk de garantie uitspreken om Nederland te ondersteunen tijdens een Indonesische aanval. De pro-Nederlandse houding zakte af door de dekolonisatie trend, de Nederlandse opstelling en de publieke opinie. Er ontstond twijfel en onzekerheid in Nederland en dit werd alleen maar groter na de ingang van het presidentschap van Kennedy. Als gevolg van deze twijfel en onzekerheid zou Nederland het plan-Luns voorleggen, maar deze werd afgewezen in de Veiligheidsraad. Door de ingang van de bewegende positie van Nederland en om escalatie te voorkomen besloot Kennedy in te zetten op een trustschap onder de Verenigde Naties. Tegelijkertijd hield Luns stevig vast aan zijn zogenaamde waiting game. Nadat de eerste onderhandelingen vastliepen en er een kleine zeeslag ontstond tussen Nederland en Indonesië hadden de Amerikanen het Bunker-plan ontwikkeld. Om de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en Indonesië bevredigend te houden, kozen de Amerikanen ervoor dat Nederland zijn voorwaarden los moest laten. Hints zouden bij Luns niet binnenkomen en het Bunker-Plan werd uiteindelijk op tafel gelegd. Dit zou zorgen voor een machtsoverdracht van Nieuw-Guinea aan Indonesië.

De constante ontwikkelingen van de bilaterale relatie was met name gebaseerd op de internationale context van de Koude Oorlog en dekolonisatie. Het Amerikaanse doel van het inperken van het communisme was duidelijk een continuïteit, waar de dekolonisatie trend een grotere rol ging spelen in de jaren 60. Daarnaast kan geconcludeerd worden dat veranderingen in de verhoudingen deels een gevolg zijn van publieke opinie, interne debatten en de verandering van perspectief op (oude) koloniën en haar inwoners.

Het is nodig om te vermelden dat dit bredere perspectief ook geldt voor de verschillende internationale invloeden. In deze scriptie is de focus gelegd op de Verenigde Staten, maar invloed kwam vanuit meerdere landen. Dit is bijvoorbeeld te zien aan de invloed van het Verenigd Koninkrijk op de overeenkomst van Linggadjati. Een vervolgonderzoek zou kunnen focussen op deze aan betrekkingen. Daarnaast kan het gebruik van andere type bronnen wellicht andere inzichten geven van het belang van aspecten zoals de publieke opinie. Alles overziend geeft deze scriptie een inkijkje in het Amerikaans bronmateriaal, maar is er nog veel te onderzoeken in andere buitenlandse archieven en andere vormen in bronmateriaal. De naoorlogse geschiedenis van de

dekolonisatie van Nederland en de invloed van de Verenigde Staten is een uitgebreide, maar bepalend voor de internationale betrekkingen van vandaag.

Bibliografie

Arend Lijphart. *The Trauma of Decolonization : The Dutch and West New Guinea*. New Haven: Yale University Press, 1966.

Burgers, Herman. *De Garoeda En de Ooievaar ; Indonesië van Kolonie Tot Nationale Staat*. Kitlv Press, 2010.

Coopmans, J.P.A. "Het Plakkaat van Verlatinge (1581) En de Declaration of Independence (1776)." *BMGN - Low Countries Historical Review* 98, no. 4 (January 1, 1983): 540.

<https://doi.org/10.18352/bmgn-lchr.2431>.

DBNL. "De Gids. Jaargang 131 · Dbnl." DBNL, 1968.

https://www.dbnl.org/tekst/_gid001196801_01/_gid001196801_01_0083.php.

Defensie, Ministerie van. "1945-1949: Van Nederlands-Indië Naar Indonesië - Tijdlijn Militaire Geschiedenis - Defensie.nl." www.defensie.nl, June 7, 2017.

<https://www.defensie.nl/onderwerpen/tijdlijn-militaire-geschiedenis/1945-1949-van-nederlands-indië-naar-indonesië>.

Duco Hellema. *De Karel Doorman Naar Nieuw-Guinea : [Nederlands Machtvertoon in de Oost]*. Amsterdam: Boom, 2005.

Gouda, Frances, and Thijs Brocades Zaalberg. *American Visions of the Netherlands East Indies/Indonesia : US Foreign Policy and Indonesian Nationalism, 1920-1949*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2002.

Jacco Pekelder, R Raben, and Mathieu Segers. *De Wereld Volgens Nederland : Nederlandse Buitenlandse Politiek in Historisch Perspectief*. Amsterdam: Boom, 2015.

Krabbendam, Hans, Cornelis A. van Minnen, and Giles Scott-Smith. *Four Centuries of Dutch-American Relations : 1609-2009*. Amsterdam: Boom, Cop, 2009.

Kromhout, Bas. "Australië, Amerika En Groot-Brittannië En de Indonesische Dekolonisatie." *Historisch Nieuwsblad*, June 4, 2001.

<https://www.historischnieuwsblad.nl/australie-amerika-en-groot-brittannië-en-de-indonesische-dekolonisatie/>.

McMahon, Robert J. "The US and Indonesia's Independence: History, Legacy and Lessons." *Strategic Review*, June 19, 2020.

<http://sr.sgpp.ac.id/post/the-us-and-indonesias-independence-history-legacy-and-lessons>.

"Office of the Historian." Department of State, 2019. <https://history.state.gov/>.

Schulden, J. W. M. "De Tweede Politieke Actie." *Militaire Spectator* 167, no. 7 (1998).

<https://www.militairespectator.nl/sites/default/files/bestanden/uitgaven/1998/1998-0624-01-0148.PDF>.

Stol, Bart. "5 Misverstanden over de Dekolonisatie van Nieuw-Guinea." *Historisch Nieuwsblad*, October 24, 2017.

<https://www.historischnieuwsblad.nl/5-misverstanden-over-de-dekolonisatie-van-nieuw-guinea/>.

———. "Een Goede Kleine Koloniale Mogendheid. Nederland, Nieuw-Guinea En de Europese Tweede Koloniale Bezetting in Afrika En Melanesië (Ca. 1930-1962)." 2017.

Wiebes, Cees, and Bert Zeeman. "United States' 'Big Stick' Diplomacy: The Netherlands between

Decolonization and Alignment, 1945–1949." *The International History Review* 14, no. 1 (March 1992): 45–70. <https://doi.org/10.1080/07075332.1992.9640607>.

Wolff, Barbara. "Was Declaration of Independence Inspired by Dutch?" *news.wisc.edu*, June 29, 1998.

<https://news.wisc.edu/was-declaration-of-independence-inspired-by-dutch/>.